

Szakály Ferentől búcsúzunk

A *Történelmi Szemle* ezzel a számával búcsúzik Szakály Ferentől (1942-1999). Az *MTA Történettudományi Intézete* kora újkori osztályának vezetője, az *Akadémia* levelező tagja nem egyszerűen a főszerkesztője volt ennek a folyóiratnak, hanem sokkal több: az új életre keltője, meg-újítója és motorja. Szakály Ferenc vezetése alatt lett az *MTA Történettudományi Intézetének* értesítőjéből olyan periodika, amelyben megjelenni tudományos rangot adott sok fiatalnak, és ahol szívesen publikáltak a szakma nagyjai is. Szenvedélyesen törődött a *Történelmi Szemlével*: bárhol megfordult, bárkivel beszélt, bármit látott, egyre az járt a fejében, nem lehetne-e most valami olyan cikket szerezni, amely ismét szakmai szenzációt jelentene a lapja számára. Szakály Ferenc alatt a *Szemle* egyszerre lett a magyar történettudomány egyik legfontosabb szakmai fóruma és az érdeklődők által is forgatott „lap”. Sikerült elérnie, hogy az olvasók nemcsak a saját – mi tagadás, egyre szűkebb – korszakuk és szakterületük új eredményei miatt nézték át, de szívesen forgatták a többi, a saját kutatásukhoz nem feltétlenül szükséges, de a szó legjobb értelmében érdekes tanulmányt is.

A folyóiratszerkesztés folyamatos küzdelem, amelyben a szerkesztő és a szerző érdekei korántsem mindig vágnak egybe. A szerző minden gondolatát, minden érdekesnek vélt adatát szeretné kinyomtatva látni. A jó szerkesztő azonban azt akarja, hogy minél több, ideális esetben minden fontos szakmai eredmény az ő lapjában legyen olvasható, és ezért tömör cikkek írására, rövidítések-re, a lábjegyzetek meg- vágására kell, hogy ösztönözze a szerzőket. Jó folyóirat csak akkor születhet, ha a szerzők és a szerkesztők sikeres kompromisszumot kötnek – átnézve a *Történelmi Szemle* legutóbbi évfolyamait, azt hiszem, bátran elmondhatjuk, hogy a főszerkesztőnek ez is sikerült.

Szakály Ferenc a szabatos hivatkozások, pontos jelzetek és a világos gondolatmenet mellett igen nagy, más folyóiratszerkesztőket messze meghaladó súlyt helyezett a cikkek megfogalmazására, a szép magyar stílusra. Szenvedélyesen igazította ki a szerzők magyartalan, túlzásúfolt, szóismétlésektől hemzsegő mondatait – a saját kutatásaitól, a saját tanulmányai megírásától véve el az időt, újra és újra átszabta a *Szemle* cikkeit. Talán nem voltak boldogabb órái, mint amikor a Balaton melletti háza előtt, a fák hűvösében valamelyik fiatal történész értékes

és új (az ő szavaival: „még nedves”) eredményeket hozó, de görcsösen megfogalmazott cikkét pallérozta, gyúrta, egészen addig, amíg abból világos, érthető, sőt élvezetes olvasmány nem lett. Ezt tette 1999 júliusában, élete utolsó balatoni hétvégéjén is, mielőtt egy szívroham alig 57 évesen véget nem vetett a pályafutásának.

Ezt a számot úgy állítottuk össze, hogy a tisztelői, barátai, tanítványai, szerkesztőtársai cikkeivel és Szakály Ferenc műveinek (hosszúságával és változatoságával valószínűleg sokakat meglepő) bibliográfiájával köszönjük el tőle. Nem lehetnek illúzióink – aligha tudtunk olyan számot készíteni, amellyel elégedett lenne, ilyent ugyanis még sohasem sikerült előállítanunk. A már kinyomtatott *Szemle*-számokat mindig rendkívül éles kritikával illette, rögtön észrevett egy-egy, akár jelentéktelen sajtóhibát vagy pontatlan lábjegyzetet, és a legszívebben mindig előlről kezdte volna a szerkesztést.

Úgy visszük tovább a folyóiratot, hogy kritikus tekintetét, ironikus mosolyát továbbra is magunkon érezzük.

Tóth István György